

БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ, РЕДИТЕЉ

Када се бавим позориштем, бавим се својим временом

Има представа које уишће не личе на мене и које бих хтео да заборавим, али и то је уишће којим треба ићи, каже Лијешевић

На који начин сте успели од глумаца да добијете тако енергичну и посвећену игру која је, судећи према реакцијама, узбудила фестивалску публику?

- То су године тражења себе у режији. То су разне представе, током којих бих нешто пробао. Некада у томе не бих успео, а некада бих успео. Урадио сам много представа и многим нисам задовољан. Због неких сам и несрећан. Несрећан сам што сам неке уопште радио и тешко је живети с тим. Има представа које уопште не личе на мене и које бих хтео да заборавим. Међутим, и то је пут којим треба ићи. Ипак, деси се нека представа, зрелост и храброст, догоде се и добри глумци и добар театар. Некада се то све склопи и догоди се рад који ми је обележио живот, попут представа „Елијахова столица“, „Чекаоница“, „Чаробњак“, неке представе које сам радио у Црној Гори.

Ви немате проблем са тим да у представи исказате став. Колико је то данас потребно и важно?

- Наша дужност је да се тиме бавимо. Живимо у неком времену и реагујемо на то време, некада водвиљем, а некада комедијом. Када се бавим позориштем, ја се бавим својим временом, јер покушавам да га разумем. Некада га разумем кроз старе текстове, зато што стари и добри писци знају да саберу своје искуство, тако да у њиховом искуству препознамо своје искуство. Такав је Александар Тишма, којим се сада бавим и једним његовим романом о томе како он препознаје зло у свом времену.

Кроз његово препознавање зла, можемо да препознамо и зло у нашем времену.

У фокусу комада „Лоренцачо“ су моћне фирентинске породице. Да ли је у њима могуће препознати наше време и наше „породице“?

у једном моменту, нико им ништа не може. Тога има у Србији, Црној Гори, Босни. Представа говори о државним кабадахијама – фирентинској породици, која се надвила над осталим породицама, па се у једној реплици каже: „Фиренца је до сада била чврста кућа, а онда су папа и цар од ње направили торањ који је израстао као печурка несреће за једну ноћ“. Имамо и људе који кажу: „Провео сам 60 година као миран грађанин, а сада ме насиље које трпимо приморава да узмем мач у руке“. Страшна је то трагедија, када човек који је 60 година провео мирно пожели да узме мач у руке. То је крај. Тај човек нема снаге да држи мач, али је поражен. Филипо Строци је целог живота у рукама држао књиге, изучавао латински и старогрчки и његове руке нису научиле да држе мач, нису научиле да се боре. Мно-

Комад није баш оптимистичан јер се, након убиства фирентинског војводе, све врати на старо..

- Када погледамо последњих двадесет година у нашој земљи, где су те промене, здрава мисао, здрав дух. Нажалост, све се врати на старо. Лоренцо каже: „Филипо, ја те молим не ради за своју земљу. Угледај се на мом примеру“. Лоренцо је младић који је био учен и диван, а онда га је, како каже, напao демон слободе и патриотизма. Да би извршио ту племениту замисао и приближио се војводи, морао је да постане као он. Зауврат, изгубио је себе и душу врлог младића, кога су занимале књиге. Две године после, њега више не занимају књиге, већ карте и жене. Он је навукао маску, а та маска му је прионула уз лице. То је оно када човек каже за себе – ја сам чврстог карактера и могу да узмем дрогу и да се на њу не „навучем“. Узме једном, други, трећи пут и тако даље, а када треба да покаже тај чврст карактер и да прекине да узима дрогу, то више није исти човек. Постао је неко други. Комад говори о томе да је важније не изгубити душу, него помоћи земљи. То значи бити далеко од револуционарних идеја, јер се у њима крије тај демон, који „миомирише“ када се појави. Како су само почетком деведесетих „миомирисале“ речи, изазивале сузе и дражиле људе. У представи се каже да је тај демон лепши од Аполона и када се он појави очекују речи патриотизам, слобода, срећа човечанства. Међутим, иза тога је нешто сумњиво.

Текст и Фото: Н.К.

УМЕТНОСТ И ЗЛО

- Зло, које се у данашњем времену нагомилало, може да се очисти само дуготрајним катарзама, за које је уметност превасходан терен, а уметник способан да у себи оживи и мотивише зло је превасходан посредник. Оцртати зло, дати његов уметнички израз, то значи истовремено разобличити га, јер истинит одраз, а сваки уметнички рад такав мора да буде, по самом свом својству уметничкога, може зло само да разобличи. Гушити зло ћутањем или црно-белим декларацијама, што је исто, значи заташкавати га, дозволити му да латентно траје, убија и чека тренутак мрака када би могло да се наметне“ - цитирао је Лијешевић књижевника Александра Тишму.

- У комаду сам препознавао неке ситуације у овим нашим земљама и градовима, у којима постоје породице које добијају власт или подршку власти па се осиле, постану неподношљиве и

го је примера било да су наши очеви и стричеви осетили да физички морају да се заштите, иако за то нису били спремни, нису на то научени и осећали су недостатак тог дела личности у себи.

РАЗГОВОРИ О ПРЕДСТАВИ И ПРЕС КОНФЕРЕНЦИЈА
ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД

Нама прија диктатура

Бојан Муњин, селектор Фестивала: У представи „Нечиста крв“, која је изведена синоћ, а све под нашом капом, где тражимо јунака нашег доба, имали смо мањак енергије. Тако је било и на сцени и за округлим столом. Разговарали смо о томе да су неке ствари морали да ураде и трпе, јер не знају другачије. Вечерас смо имали одређени вишак енергије – људи су јако хтели оно што су хтели и ми смо видели резултат тога. Бити јунак нашег доба, свог дана, пред самим собом, породицом и друштвом није лака ствар. Ова представа показује да је то изузетно тешко, да треба много копати, уз много ожиљака и искушења, а да на крају не мора бити онако како смо хтели.

Борис Лијешевић, редитељ: Ми смо једни друге гурали напред. Овај рад ће ми остати запамћен као врло посебан. Са овим комадом дуго живим и желим са вама да поделим како је он заправо настао. Алфред де Мисе је био разочаран, јер један његов позоришни комад није прошао добро, па се зарекао да више неће писати за позориште. Он је био у вези са списатељицом Жорж Санд, која је писала комад о Лоренцачу. Када је прочитао њен сиже, у пола ноћи је дошао на њена врата и рекао јој да он жели да пише о Лоренцачу. Подсетила га је да он не жели да пише за позориште, а он је одговорио да ће избацити два елемента која га највише нервирају – глумце и публику. Написао је дело за читање и дебате.

Марко Јанкећић, Лоренцо ди Медичи, Изгнаник, Грађанин: Зашто Фиренца не може да се промени, Лоренцо одговара кроз разговор са Филипом Строцијем, док му говори да ће, којим год путем кренуо, увек имати посла са људима. Људи су кварљива роба, лако су поткупљиви. Он је то схватио када је већ било касно и када је упрљао своју душу.

Бранислав Лечић, Филипо Строци, Аламано, Корсини, Паци: Овај комад се заправо бави људском навиком и потребом да се

прилагоди апсолутизму и диктатури. Много се човек лакше сналази када има неки ауторитет изнад себе, али не схвата шта је тиме изгубио. Нама прија диктатура, ми смо људи који неће да мисле, неће да се боре, нама смета демократија, јер је то процес који захтева присутност, морате да мислите, слушате, гледате, разумете, да се борите. Зато је лакше имати ауторитет изнад себе. Имамо много сцена у којима се види промена људског карактера. Пример је и овај што је, када је добио високо место рекао – нисам ни знао да сам републиканац. Највећа снага овог комада је то што безобразно и директно саопштала какви смо заиста.

Милена Васић, Катарина Ђинори, Габријела, Изгнаник, Грађанка: Катарина јесте јунак овог доба. Она све време тражи оправдање и до краја не поустаје. Зато смо се договорили да њена последња реплика на латинском буде: „Све што је људско није ми страно“. Она тражи зрачак светлости и у Лоренцачу.

Милан Марић, Војвода Александар ди Медичи, Кардинал, Козимо ди Медичи, Златар, Трговац, Студенти, Властелини, Чланови Већа осморице: Због чега пропадне жртва једног човека? Због неспособне елите. То је моменат у коме комад комуницира са овим временом. Један човек је живот жртвовао зарад идеје да ослободи град од тиранина. Онда је дошло питање – шта после?

Алмир Имширевић, крити-

чар: На леп начин сам остао без текста. Толико сам ушао у представу. Сјајно је када се појави човек који се усуди да од класика направи оно што нам је данас потребно. Гледао сам неколико Борисових представа, различитих и лепих. Сетио сам се реклама за наочаре, које човеку омогуће да свет види онаквим какав јесте. Тако доживљавам представе Бориса Лијешевића.

Петар Бенчина, Господар, Мауриче, Ђулијано Салвијати, Официр, Изгнаник: Желео бих да се захвалим докторки која је изашла на сцену. Желим да кажем да идеја није била сценска манипулација, егзибиција, већ смо желели да свако има интимни доживљај – шта је потребно да се издвоји из масе. Сваког дана доносимо хиљаде таквих одлука.

Слобода Мићаловић, Луиза Строци, Марија Содерини, Вратар, Изгнаник, Грађанка: Углавном људи излазе на сцену, али

оно што чујемо у међувремену је драгоцено. Људи су нам говорили да су када стигну кући имали грижу савести што нису изашли. Чак и један мој пријатељ је рекао да се није ни померио, да је очекивао да ћу га дозвати ако ми није добро. Урадили смо то у стилу представе. Сведоци смо како систем у исто време када појединац жели да га промени, урушава све, нашу породицу. Систем нас гуши, ми као генерација то видимо. Ово је генерацијска представа и све ово нас интересује. Имали смо став и ви сте то препознали.

Бранислав Лечић, Филипо Строци, Аламано, Корсини, Паци: Мислим да је јако важно бити корак испред публике, дати јој разлог да размишља и поштовати њену перцепцију, а не обрнуто. Стил комада је и његова порука. Тамо где има рада на духу, има и напретка. Тамо где тога нема, имамо крај као у овом комаду.

Ана Милошевић

БИЛТЕН ЈПФ-А ДОСТУПАН ЈЕ НА САЈТОВИМА:
www.uzickopozoriste.rs, www.jp.f.uzickopozoriste.rs
www.uzickanedelja.rs, www.infoera.rs, www.uzicemedia.rs

МАРКО ЈАНКЕТИЋ, ГЛУМАЦ

Посвећеност, дисциплина, много одрицања

Позориште захтева озбиљну посвећеност, дисциплину, много одрицања, а то значи свакодневне пробе. Зато је свима, а посебно младим глумцима, све теже, каже Марко Јанкеић

Прва представа коју сте одиграли као дванаестогодишњак била је дечија представа *Башта сљезове боје*. На који начин сте сазревали као глумац од тада до улоге у којој смо Вас гледали вечерас?

- На моју срећу ишао сам степеник по степеник. Имао сам пар прераних излета који нису дали добар резултат, па сам се вратио на лекције које нисам добро научио. Мислим да је то веома драгоцено. Млад човек је увек нестрпљив и мисли да може више, боље, да заслужује више шанси, али заправо је најдрагоценије за његово развијање и глумачко одрастање да иде корак по корак. У *Башти сљезове боје* ја сам своју прву позоришну улогу играо као натуршчик. Дакле, као дете које није школовано за тај посао. Деца се играју и њихова глумачка игра је нека врста племенитог претварања која иде тако природно. Касније су долазиле озбиљнији глумачки задаци који су се тицали тежих тема, одређеног начина игре у позоришту или на филму. За то ми је била потребна школа коју сам и завршио. Након тога сам ишао из улоге у улогу, из ватре у ватру и ширио дијапазон онолико колико сам био спосо-

бан, колико сам имао талента и снаге.

Које улоге су Вас у току досадашње каријере посебно дотакле професионално и лично?

- Мислим да свака улога којом се глумац озбиљно бави, била она успешна или не тако успешна, може да га оплемени. Кроз рад са dobrим редитељима, на dobrим комадима, глумци се едукују, упознају одређене епохе, социјалне околности неког времена. Ми морамо добро да познајемо вре-

ме у којем се одвија радња представе, шта се у том периоду јело и пило, какве су околности преовладале. Иде се до најдубљих духовних вредности, емотивних ломова човека, а то је већ терен психологије. За мене је свака улога била нека врста помака. Некад већих, а некад мањих. Било је пар које су мени много значиле у смислу да сам направио одређене искорак којима сам себи отворио неки простор као глумац, у којима сам спознавао да сам нешто савладао и да могу да станем иза следећег изазова. Нема тих улога много, али ако морам неке да издвојим онда су то улоге у *Разбијеним крчагу* Хајнриха фон Клајста у Југоловенском драмском позоришту у режији Игор Вука Торбице, улоге у *Клаустрофобичној комедији* Звездара театра и *Електри* у Народном позоришту и свакако улога у Лоренцачу. То су различити жанрови, различита позоришта и те улоге су мени заиста пуно значиле као глумцу занатлији.

У каквом су положају данас млади глумци, има ли довољно посла за све?

- Положај позоришта и младих глумаца је врло тежак, нема ту приче. Глумци су генерално

принуђени да пуно раде, снимају и јако је тешко урадити велику ансамбл представу. Глумци морају да се боре за своју егзистенцију, пре свега. Има људи који верују у позоришне идеале па се жртвују неко време, али мора да се једе и да се плате рачуни. Можда банално звучи, али истина је да се тешко састављамо на пробама и зато је све теже направити добру представу. Позориште захтева озбиљну посвећеност, дисциплину, много одрицања, а то значи свакодневне пробе. Зато је свима, а посебно младим глумцима, све теже.

Почело је снимање филма "Дара из Јасеновца" у коме играете улогу Макса Лубурића?

- Снимања су почела почетком октобра. Моја улога у том филму није велика. То није толико прича о целатима, него пре свега о жртвама. Наравно, целати су ту, јер да нема њих не би било ни жртава. То је прича о страшној судбини једне девојчице испричана из њене перспективе, о трагичним догађајима који су обележили њено детињство. Улога је изазов, али нисам ја ту нешто претерано битан, већ млади глумци и деца која ће интерпретирати те ликове. **V.T.**

Аплауз за племенитост

Уједној слици у *Лоренцачу* глумци дозивају помоћ јер је позлило глумци. Човек иза сцене додаје флашицу воде и постаје неизвесно да ли је стварност или део игре. Ако се сетимо да је глумац Милорад Мандић испустио животни дах у току представе пред публиком, није немогуће да се понови несрећан исход. Ишчекивање прекида др Мира Гаврић Кезић, начелница Неурологије Опште болнице у Ужицу и излази на сцену. Милан Марић, глумац који у том тренутку говори, џентлменски грли докторку и показује јој текст који све време држи у руци. Оставља јој времена да схвати да је глумици добро, али да је текст могао бити и овог пута преписан из живота.

Бурним аплаузом публика је поздравила гест др Мире Гаврић Кезић, која је показала племенитост и осветлила образ професији. На разговорима након представе глумци су се још једном једнодушно захвалили, а Петар Бенчина у име свих послао поруку да је докторка

њихов јунак. Заједно са препуним холем фестивалске публике још једном је упућен аплауз и докторки Мири и људскости коју је симболизовао њен потез. **C.B.**

МИЛАН МАРИЋ, ГЛУМАЦ

Таленат се негује радом

Таленат је као све нежне, крхке, фрагилне ствари. Потребан је огроман рад да би се оне заштитиле, неговале и да би могле да расту, каже глумац Милан Марић

Друге фестивалске вечери ужичка публика имала је прилику да гледа представу „Лоренцачо“ ЈДП-а, за коју критика између осталог каже да су у њој ангажовани тренутно најтраженији домаћи глумци. А један од њих је и Милан Марић, који је до сада имао и пар запажених епизода на ЈПФ-у.

Спадате у групу, тренутно, најангажованијих глумаца. Шта је за то потребно, рад или таленат?

- Првенствено рад. У сваком окружењу има много људи који су се ослонили само на таленат, на неку срећу и на пуки случај да ће им се отворити ствари. То је немогуће. Таленат је као све нежне, крхке, фрагилне ствари. Потребан је огроман рад да би се оне заштитиле, неговале и да би могле да расту. То вам је као љубав. Ти волиш некога, заљубиш се и одједанпут ништа. Ту мораш много да радиш и да се трудиш, да створиш нека-

ве „лабораторијске“ услове да се све то развија и иде у оном правцу у ком желиш. Не можемо очекивати да се деси неко мало чудо, јер оно се деси једном од неколико милиона. Мора се промишљати о животу, о себи. Мора се радити на томе, мислити о томе. Мора се томе посветити. Тако да све спада у категорију рада. А таленат све то прати и обликује се у жељеном смеру.

У Русији сте имали запажену улогу у филму „Довлатов“. Да ли је тачано да сте руски језик савладали за три месеца?

- Јесам. Имао сам три месеца и две недеље од дана од када сам добио улогу до првог снимајућег дана. Морао сам научити језик који никад нисам говорио ни учио. Нисам имао другог избора, већ сам улетео у процес учења језика и спремања улоге и снимили смо један одличан филм „Довлатов“.

На филмском фестивалу у Бе-

рлину, баш за улогу у овом филму освојили сте награду „Европска звезда у успону“.

- То је диван крај пловидбе зване „Довлатов“. Том наградом се заокружила прича. Тако да се овај рад исплатио и завршио на најлепши могући начин, на који сам врло поносан.

Да ли ти је ова европска награда отворила још која врата?

- Полако се отварају. Ту сад постоје разговори и преговори. Да ли ће се десити или се неће десити сада не зависи само од мене. Мада ја нисам гледао на то тако да ће ми отворити врата европске и светске каријере. Једноставно, филм се десио. Био је кастинг за који сам добио позив, отишао, одрадио, прошао целу процедуру и на крају добио улогу. Тако је кренуло, а надам се да ће се наставити и у будућности.

У последње време доста је добрих представа, серија и фил-

мова у домаћој продукцији. Да ли нам се дешава хиперпродукција?

- То јесте у неку руку хиперпродукција. Мада после периода када се врло мало радило ово је својеврстан процват. Сада имамо могућност да радимо и треба да радимо што боље. Јер, треба да подигнемо лествицу за коју смо подигли одличне темеље. Имамо ниво испод кога не идемо и сад морамо даље. У том правцу морамо размишљати.

За Вас ко је јунак нашег доба? Тражи се!

Б. Дамњановић

СЛОБОДА МИЋАЛОВИЋ, ГЛУМИЦА

Не верујем у јунаке

Нада у људе се мора узимати са резервом, без великих очекивања, каже глумица Слобода Мићаловић

Гледајући ову представу, запитамо се да ли су блуд и разврат увек били неодвојиви део власти и моћи?

- Говоримо о комаду који је написан у XV веку и ништа се ново не дешава, само се тај образац преноси и застрашујуће је колико је све идентично и данас. Не говоримо ми овде само о политици него и о нашим унутрашњим борбама, о томе како нас људи напуштају када су на власти или када им само мало комфора даш па се осете сигурнији, како те продају и не окрену се за тобом. Сви ми то видимо у нашим животима. Блуд и разврат су део фолклора и без тога се не може, иду као неки накит на коктел хаљину. То је тачка на којој они превагну и постану животиње уместо да буду људи. Нагони уместо разума и осећања.

С обзиром на људску природу, да ли је упитно говорити о јуна-

цима нашег доба, постоје ли ван метафоре?

- Морам да признам да не верујем у јунаке, у ту врсту припадности. Јер ће и они да поклекну првом приликом када им понудите нешто у чему ће се осећати добро. То је природан процес. Верујем у Бога, Христа и то је једино што ми помаже да разумем све ово што видим. Нада у људе се мора узимати са резервом, без великих очекивања. Сада сам у тим годинама када вршим природну селекцију пријатеља, пословних сарадника, свега што ме окружује.

Зато сте променили и матичну кућу, наиме сада сте члан ЈДП?

- Ту сам играла и своју прву представу, била сам Коштана на замени. Било ми је лепо у Народном позоришту али сам више играла у овом. Осетила сам да се као глумица не развијам колико бих желела. Више ми тај репертоар није толико одговарао, нису ме ни тако често ни ангажовали а овде не можете да се уљубкате, стално сте на тесту. Очигледно да ме је и моје име тако одредило. Бирам све осим учмалости. Лепо смо се растали и мислим да су све сцене наше и да није битно где ћемо примати плату.

М. Петровић

ПИШЕ:
Алмир Имширевић

РЕЧ КРИТИКЕ

КРАТКА ИСТОРИЈА УЖАСАВАЊА И ДОБРОТЕ

Друге ноћи Фестивала имали смо прилику погледати представу Југословенског драмског позоришта из Београда, „Лоренцачо“ Алфреда де Мисеа, у режији Бориса Лијешевића. Ријеч је о тексту написаном 1834. године, а који говори о стварним догађајима из Фиренце XVI вијека.

Да је којим случајем, лако замишљивим, Данил Хармс писао биографију Алфреда де Мисеа, вјерујем да је био у стању исписати је у једној јединој реченици – „Многи се питају зашто је Алфред престао писати, а он сам дуго је покушавао открити шта га је натјерало и да почиње!“ Наиме, аутор „Лоренцача“ се, тврде историчари, разочарао у позориште свог времена и одлучио раскртити са истим. Синоћња представа ми даје слободу да замишљам како би писац, да је залутао до Ужица, осјетио бар два сата смисла и поноса.

Имао је двадесет и четири године када је написао овај текст, а то је сасвим довољно времена и искуства да почнете посматрати свијет, да га осјетите, разумијете и да га – критикујете. Редитељ Борис Лијешевић, заједно са својим сјајним ансамблом, урадио је све то, а при том нас све заједно претворио у свједоке нејероватног позоришног чина. Истанчаним и финим потезима, баш као да је ученик оног истог Бенвенуа Челинија чије реченице су понудили у програмској књижици представе, показује како се етика и естетика морају испреплести, бити једно тијело. Лијешевић је, по свом театарском хабитусу, вјерни ученик оног Сугана који попут заклетве изговара свој познати монолог („Не, хвала“) у којем се одриче сваког служења политици, маси, слави...

На почетку представе, када погледом упознајемо простор у којем ће се одвијати будућа драма, у први мах констатујемо тек једноставност сценографије Горчина Стојановића, да би како прича одмиче, схватили да мјесто дешавања можемо именовати као – мисао. Ликови се појављују из покретног ормара на којем стоји исписано „ЈДП“, „ФИРЕНЗА“ и „1536.“ У питању је духовито и тачно редитељско/сценографско давање координата властите приче, показивање чуда које је позориште у стању тако лако извести, спојити различита времена и просторе. Исто, или слично чудо, омогућује да осам глумца Југословенског драмског позоришта игра 36 (словом: тридесет и шест) ликовва драме „Лоренцачо“.

Лијешевићев театар је окренут публици, али и самом себи; он са подједнаком пажњом анализира и критикује све оно што је изван позоришта, али и само позориште. У сваком тренутку његова умјетност пропитује и саму себе, те бива прочитано колико редитељ ужива у раду са људима, у проучавању психологија, историје, умјетности... Он се не поставља у позицију читача судбине, није гатара што нас покушава убиједити да оно што видимо у талогу кафе јесу пас, пут, птица и потом нам понудити и једино (своје) могуће „значање“ или „читање“.

На ТВ-у постоје рекламе у којима се људима који имају проблем са делатношћом, или нису у стању видјети све боје, нуде наочале што омогућавају да (не)сретници први пут сагледају цијели спектар боја и свијет у његовом бљештавиљу. Борис Лијешевић, где чуда, ради посве сличну ствар. Помаже нам да видимо праву слику свијета, да наш поглед постане прецизнији, усмјерен ка правом „циљу“, изоштрени... И, свакако, не смијемо заборавити, за разлику од трећеразредне рекламе, у којој је сасвим могуће да нас варају и продају нам беспотребан и неучинковит производ, Борис Лијешевић чини да прогледамо и без лажних помагала. (Са похвалом ћу стати прије но што се у реченици појави библијски чудотворац и поведе нас у погрешном правцу. Амин!)

Актуелност наравно није једина вриједност ове драме, нити је редитељски поступак исцрпљен у каквом јефтиним повезивању фабуле и лако препознатљивих политичких и иних дешавања чији смо свједоци. Ликови Алфреда де Мисеа читају „Римску историју“ и не дозвољавају пропитивање њене тачности; а синови се обраћају мајкама реченицом – „Мајко, свијет ме ужасава!“ Будуће убице падају у несвијест при погледу на мач, људи са црним фантомкама на главама хапсе, а отац се пита – „Када срушите овај режим, шта мислите да ставите умјесто њега?“

Нема сумње, властодршци цијелога свијета могу мирно спавати. Театар им не може ништа, нити се жали због те чињенице. Напросто, „уживамо“ јер ово вријеме, дозволите ми да то кажем, погодује позоришној умјетности. Не дозвољава нам успаваност и тромост, а опет, баш као што рече један од ликови из ове представе, цаба нам све кад је „савјест пробуђена, а рука мртва.“ Ми смо, најалост или не, попут оне добре и наивне докторице која је изашла из публице да би помогла „онесвјешћеној“ глумици. У себи, хвала Богу, имамо довољно добротe и самилости, али више нисмо сигурни у најједноставнију ствар. Не умијемо раздвојити стварност од оног што стоји насупрот ње. Позориште ту, на нашу срећу, није превише далеко од дјечије игре, а ви размислите – да ли на другој страни стоје озбиљност или стварност?! Ми смо, а то нам Лијешевић сјајно показује, као они заиграли дјечаки из „Господара муха“, недостаје нам само онај ненадани „спасилац“ са краја приче.

„Лоренцачо“ је духовита и мудра представа. Глумачки ансамбл је, хтедох рећи попут војске, али то поређење чини се неприкладним. Пуно су они бољи од униформисаних мозгова. Марко Јанкетић, Бранислав Лечић, Милан Марић, Слобода Мићаловић, Милена Васић, Миодраг Драгићевић, Петар Бенчина, Андрија Кузмановић – јунаци су приче која ми је помогла да замислим како ћу након овог Фестивала, по повратку кући, на улици Сарајева виђети Гаврила Принципа како аустријским туристима показује град и говори: „Да би се мирно спавало, не треба имати никакве снове!“

Дакле, спавати, можда сањати, или...

РЕЧ ПУБЛИКЕ

Има још људскости и хуманости

Александра Станковић: Изванредно. Одушевљена сам свиме што сам имала прилику да видим са сцене вечерас. Овај аплауз говори више од иједне речи. Мада сам и синоћ уживала, представа ми се свидела, сад је пакујем мало даље од ове, јер утисак је избледео, а овај је неупоредиво јачи. Свака част редитељу и целом ансамблу за предивно вече.

Драган Илић: Мало сам истраживао о *Лоренцачу* у Србији. Ово је друго извођење у ЈДП, а прво је по тим причама доживело дебакл. Тако да после синоћне представе нисам много очекивао, али сам остао затечен. Ово је веома добро упакована прича, врло вешто испреплетана, јасна. Честитке комплетном ансамблу.

Јелена Кузмановић: Без текста сам. Толико енергије сам осетила са сцене. Не памтим да ме је у скорије време нека представа толико

понела. Енергично, јако, емотивно. Прочитала сам да је сав текст оригиналан, али нисам очекивала да је толико савремен. Данашњи. Честитке ЈДП-у.

Милов Радочић: Узрујан сам врло. Зашто да Слободи Мићаловић позли у нашем позоришту? Зашто баш њој? То ме је баш пресеколо и ево и још ме држи. Честитам нашим лекарима на спремности да помогну, на храбрости и одлучности. Људскост и хуманост и даље негде чучи у нама.

Марија Јовановић: Чула сам само да је ова представа једна од тренутно најбољих у Београду и баш сам желела да је погледам. Одушевљена сам. Изнели су је тако вешто и лагано, врло снажно и енергично. Глумци су сјајни, дишу као један. Све честитке.

Б. Д.

ПИШЕ:

МР НЕМАЊА РАНКОВИЋ, УМЕТНИЧКИ ДИРЕКТОР ЈПФ-А „БЕЗ ПРЕВОДА“

Субверзивност ужичког фестивала

„Уметности није оилегало које одражава стварности, већ је чекић да се ња стварности обликује“ – Бертолд Брехт

Југословенски позоришни фестивал „Без превода“ је од својих почетака тежио да својим учесницима (уметницима и публици) пружи једну врсту уточишта. Увек се трудио да буде јасно одређен у времену тоталног безнађа људске цивилизације, када су изгубљени принципи неоповратно избледели, када човек покушава да се изједначи са Богом, „добијајући све слободе“, сем оних које нервирају богате.

Од тренутка успостављања концепта и подналова „Без превода“ јасно се одређује као фестивал заједничког културног наслеђа ових простора. И његови слогани јасно одређују његову субверзивност наспрам постхуманог света, али не у дневно-политичкој и самопрокламованој субверзивности, која је сама себи циљ, ни у додатној деконструкцији оно мало преостале људскости и односа човечности спрам појединца изложеног дневним фрустрацијама, услед још недефинисаних и неустављених „нових вредности“.

Упркос огромном техничко-технолошком напретку, човекова еволуција није имала ту способност да је прати. Човек бива изгубљен у својим хтењима и могућностима. Нема Бога и нема вредности које су несумњиве. Свему вредност одређује тржиште. Управо у таквом амбијенту, желели смо фестивал који ће говорити о животу као чуду. Животу који је искуство, о вредностима које су непорециве, о немогућностима етичког система без универзалних вредности.

Притисак капитала је све већи, а човек све дезоријентисанији. „Нови поредак“, како би имао човека безрезервно на својој страни, прибегава разним обманам, упакованим најбезочнијим лажима и обећањима о просперитету који се често може срести и у театру. Позориште често бива само наговештај „кончане револуције“ чији циљ је потпуно психолошко потчињавање човека. Филозо-

фија владајуће мањине постаје све очигледнија, а истина се гуши у мору небитних информација. Људи се губе у квазислободама и небитним информацијама...

Занемарујући човека, све бива подређено „успеху“, али не људи и човечности, већ капитала и моћи. Задовољство и уживање бива императив. Али, по којој цени? „Врли нови свет“ уништава човека императивом ефикасности. И тако настаје прозачни човек са свим правима и датим му слободама, подржан антидепресивима где су морал, емпатија и етика нестале категорије, јер „човек је сам себи довољан“, наравно само док је ефикасан за капитал.

Заборавили смо да за разумевање себе морамо имати некога преко пута нас. Заборављено је да сам ја-ја, јер си ти-ти, јер ти си ти, јер сам ја-ја. Без тебе, ја не могу

разумети себе. Себе не можемо разумети, ако не изађемо из себе, ако немамо меру са којом ћемо се мерити.

Овај свет, којим диктира техника и технологија, не жели имати сазнање да човек себе схвати, јер „врли нови свет“ хоће да контролише, доминира, влада, а не да сазна. И управо то је катастрофа овог и оваквог света где се ЈПФ „Без превода“ бори против таквог поретка, који ради против човека и могућности да човек не постане само маса.

Ми инсистирамо на човеку, са свим његовим врлинама и манама. Наш фестивал управо жели да исприча причу о човеку и његовој судбини која нас нечему може научити. Не желимо да пристанемо на еру чисте механичке моћи. Не пристајемо на власнике и поседнике. Не одустајемо од идеала,

као што је особа која је способна самостално и критички да мисли, жељна да сазна себе и своје место у свету. Не пристајемо на транспарентног прозачног човека без односа и лика, као што не пристајемо на позориште без глумца. На позориште које је главне протагонисте заменило хором или се труди да појединца утопи у масу.

Славимо тренутак увођења другог и трећег глумца, тренутак када смо добили могућност да артикулишемо индивидуу, да одвојимо појединачни глас од хора. Тренутак када су хор и глумци почели агирати одвојено и на допуњавати се, јер то је тренутак када се и човек одваја од масе.

Трудимо се да етичко осећање не усађујемо проповедањима, већ да га негујемо животним примерима и разменом духовних енергија, јер људски поступци имају вредност по себи. И, управо тај етички принцип сублимира сву субверзивност ужичког фестивала. Чврсто верујемо у то да није све размењиво и да нема све сврху удобности и лагодности, као ни цену. Јер, није све замењиво.

Непристајањем на идеолошке принципе припадности, као темељне вредности, трудимо се да сачувамо етичко филозофско поимање човека и хуманости.

Студенти Сценске архитектуре, технике и дизајна поново на ЈПФ

Студенти прве године основних академских студија Сценске архитектуре, технике и дизајна, са Факултета техничких наука из Новог Сада, сада већ традиционално, у посети су Југословенском позоришном фестивалу. Они ће током три дана боравка, тачније од петка до недеље, заједно са својим наставницима и асистентима, пратити представе са репертоара, слушати предавања о организацији и реализацији фестивала, о архитектури и техничко-технолошким аспектима зграде Народног позоришта, посетиће Народно музеј, спомен комплекс Кадињаца и самостално истраживати сценске и амбијентал-

не потенцијале простора града, као и сам живот града Ужица.

Овогодишња посета фестивалу, заокружује низ од седам година успешне сарадње између Факултета техничких наука, односно факултетског Центра за сценски дизајн, архитектуру и технологију (СЦЕН) и Народног позоришта у Ужицу. Присуство студената на фестивалу и присуство фестивала у искуству студената, које без сумње остаје свеже током свих година њихових студија, истински су подстрек за обе институције да се ова сарадња настави и у будућности.

Р.Б.

О ПРЕДСТАВИ

ВРАТ ОД СТАКЛА

Комад Биљане Србљановић Врат од стакла одвија се у кругу београдске породице, у којој, како то често бива, под једним кровом живе три генерације. У повишеној породичној атмосфери, свако носи наслеђе своје младости. Чеховљевски сложени односи међу члановима необичне породичне заједнице, преплићу се са прецизним ауторкиним увидима у друштвену ситуацију из генерације у генерацију. Болна веродостојност комада, написаног по поруцибини Југословенског драмског позоришта, не умањује његову духовитост. Напротив: у представи се смењују противречне емоције – од урнебесног смеха до тужних истина.

ЈДП

ВЕЧЕРАС

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ
БЕОГРАД

ВРАТ ОД СТАКЛА

Биљана Србљановић

Режија,
сценографија
и избор музике: Јагош Марковић

Костимографија: Бојана Никитовић

Дизајн светла: Дејан Драганов

ИГРАЈУ:

Богданка, Богда	ЈЕЛИСАВЕТА САБЛИЋ
Светлана	ВЕСНА ТРИВАЛИЋ
Надежда	АНИТА МАНЧИЋ
Мирна	МИЛИЦА ГОЈКОВИЋ
Љуба	ДРАГАН МИЋАНОВИЋ
Васа	ИРФАН МЕНСУР
Влајко Мујић	МАРКО ЈАНКЕТИЋ
Пандур 1	СЛОБОДАН ТЕШИЋ
Пандур 2	БОЈАН ЛАЗАРОВ
Филип	МИЛОШ САМОЛОВ
Мало дете	АНА ЧАРМАН

РАЗГОВОРИ О ПРЕДСТАВИ МОГУ СЕ УЖИВО ПРАТИТИ
ПРЕКО ДВА FACEBOOK НАЛОГА:
"ЈУГОСЛОВЕНСКИ ПОЗОРИШНИ ФЕСТИВАЛ"
И "БЕЗ ПРЕВОДА"

UniCredit Bank

BANCA INTESA

**ДУНАВ
ОСИГУРАЊЕ**

ENTECO
engineering • technology • consulting

вечерње

НОВОСТИ

ПОЛИТИКА

Danas**РТС**

Радио-телевизија Србије

**Remontni
centar d.o.o.**
**31000 Užice
Radnička 11
031/563-070
064/26-81-533**

ПИШЕ:
Зоран Јеремић

Љубав на латинском

Постоје представе са којих понесем кући мале залихе одважности. Мале, али довољне да ме људски огреју, а богме и подгреју оно што је преостало од праведничког гнева у мени.

Признајем, мало је тога остало. Нема се времена. Пријатељ Цицко ми каже да не бринем, ни то мало што ми је остало нико други осим мене и Шиндове конобарице не примећује.

Па добро, контам, ни Лоренцо ди Медичи није много обећавао у том смислу, па се ипак херојски жртвовао за тетку и постао тираноубица. Да је тај аутократа војвода Александар ди Медичи знао да је вођење љубави на латинском подваријанта исте работе на француском, можда би се историја Фиренце друкчије писала.

Овако како су је написали Алфред де Мисе, Лијешевић и компанија из Југословенског драмског не личи ми много на Фиренцу, већ на предизборни ТВ програм у дому честитих грађана коју су заборавили да се честитост никад до краја не осваја, већ свакодневно брани.

Зато је позориште које промишљајући своје време у времену прошлом говори о времену будућем „опасно“ по друштво огрезло у равнодушности. Ту даљински управљач не помаже. Ех, када би ова наша позоришна сала умела да пева као што страначки прваци певају о будућности у њој... Понешто од те отужне какофоније чули смо и синоћ, само што је даљински управљач био у правим рукама.

Синоћ смо видели на сцени и политичке мешанце разних врста. Лако их је препознати и међу нама. А некад се и по том питању знао ред. Тако је у ужичком листу „Дрина“ из 1892. године, који је излазио сваког четвртка у издању Народне либералне странке, била уобичајена пракса да у рубрици „Изјаве“ пише: „До данас припадао сам Радикалној странци. Али пошто радикали све слагаше што су народу обећали, то од данас испупам из Радикалне и прелазим у Народно-либералну странку, коју ћу потпомагати свим дозвољеним средствима. А радикалима на част лажи и обмане.“ Данас се овако нико не одриче ни личне карте, а камоли странке.

И тако са скромном залихом одважности залупам јутрос код Ацике вулканизера да му платим замену гума за мог пунолетног пежоа. Питам га ко је јунак нашег доба. „Како ко“, зачуђено ће Ацика, „па Здравко Чолић. Пева дању, пева ноћу, зло не мисли, а „Локице“ дижу ноге и ћуте!“ Латински је стварно мртав језик.

ФЕЉТОН (3)

Ужичанин заслужан за развој позоришта у региону

МИХАИЛО МАРКОВИЋ
(Ужице 1869 – Загреб 1946)

У сваком броју Билтена ЈЛФ-а објављујемо фељтон о Михаилу Марковићу Ери, Ужичанину, који је током свог радног века дао велики допринос развоју позоришта на простору бивше Југославије. О овом изузетном културном раднику сазнајемо захваљујући ужичком новинару Зорану Жервчићу који наставља своје истраживање о Михаилу Марковићу.

Марковићева позоришна дружина

Крајем XIX и почетком XX века у позоришне трупе улазили су неостварени глумци, глумци незадовољни примањима у државним позориштима или они којима је био онемогућен стални ангажман у њима. Михаило Марковић спада у мањи број квалитетних глумаца, са истовремено одличним организационим способностима, који су се придружили путујућим позориштима или оснивали сопствене трупе. Никола Б. Јовановић, београдски новинар који је првих деценија XX века доста писао о позоришном животу на југословенским просторима, за Марковића каже да је „необичан, дипломатичан, снажног замаха и полета“: „Још као путујућег глумца, у дружини Фирићевој, где се бедно живело од „костелда“ кад би био исплаћиван а цркавало кад не би био исплаћиван, у Славонском Броду сами глумци Марковића извичу за управника. То је био као неки ‘пуч’ гладних, који се оправдао већ после неколико дана повољним резултатима.“

Незадовољни чланови нишког „Синђелића“ приступили су 1903. године тек формираном Марковићевом путујућем позоришту. Позориште је покренуто у Крагујевцу, наредне године прелази у Војводину где престаје са радом, али га Марковић поново покреће почетком 1905. и води до престанка са радом 1907. године. У Марковићевом путујућем позоришту играли су, поред осталих, Александар Гавриловић, Жанка Стокић, Божидар Шапоњић, Катица и Богобој Руцковић, Влада Кешљевић, Божа Николић, Олга Илићка и други.

Успеси Марковићевог „Приморског позоришта“ са којим је обишао многе крајеве, допринели су да буде позван у Загреб где је образована нова путујућа група као филијала загребачког казалишта, под његовим вођством и управом. Трупа је врло успешно радила две и по године. Марија Ружичка Строци, тада једна од највећих хрватских глумица, назвала је то време „златним добом“ и „најмилијом успоменом своје уметничке каријере“, под „неприсподобивим, генијалним, сјајим вођством“ г. Марковића. Од Марковића се тражило да Истру и северну Далмацију обилази што више. Представе на хрватском језику у тадашњих Аустро-Угарској биле су реткост и требало је да потпомогну националну ствар. Да то није било једноставно показује пример из Задра где је добио бибер и боксер у очи, на шта је Марковић прокоментаришао: „Мени је свеједно ко ће ме убити: да ли фукатра или господа у фраку... а ја ћу морати потражити заштиту од српске владе, као поданик Краљевине Србије.“

<https://kolektivuzice.rs>

ОЦЕНА ПУБЛИКЕ

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД	
НЕЧИСТА КРВ	4.40
ЈДП БЕОГРАД	
ЛОРЕНЦАЧО	4.69

Издаје: Савет XXIV Југословенског позоришног фестивала Ужице 2019.

Уређује: редакцијски одбор: Радојка Поповић – уредник, Ненад Ковачевић, Верица Туцовић, Мирјана Петровић, Ана Милошевић, Богдан Дамњановић, Зоран Јеремић, Алмир Имширевић.

Тираж: 500 примерака • Штамп: Графопринт, Ужице